

ביאורים

במאמר הראשון, (ע - עט) ביאר ריה"ל ששורש האמונה הוא גם שורש המרי. כלומר, אותו הגורם עצמו, יכול להוביל אותנו לאמונה - בהתייחסות נכונה ומדוייקת אליו, אך גם עלול להוביל ל'מרי' - מרידה, בהתייחסות שגויה. האיללות התייחסה לעולם הטבע כמקור לכוחות עצמאיים הנאבקים זה בזה, כוחות שהינם עצמאיים ביכולותיהם ובפעולתם. היחס הנכון לכוחות השונים המקיפים אותנו הוא שהם בעלי כוח פעולה אך כוח זה ניתן בהם מאת היוצר - בורא העולם. על העיקרון הזה חוזר ריה"ל כמה וכמה פעמים במהלך הספר, בהקשרים שונים. כאן, עיקרון זה מנחה אותנו בדרך שצריך להתמודד עם טענות הקראים. ראינו שמקומו של הרגש בעבודת האלוהים הינו רק כגורם מתלווה. העיקר הוא עשיית הרצון האלוהי בצורה מדוייקת ורק למעשה הזה ניתן לצרף התפעלות והתרגשות. עולם הטבע עבורנו הוא חידה. אנו יודעים שכאשר טומנים באדמה זרע, הוא יצמח. סגולת הצמיחה היא סגולה הקיימת בורע ויוצאת אל הפועל עם זריעתו באדמה. אלא שלמרות ידיעת תכונות הזרע, עדיין איננו יודעים כיצד לייצר זרע בעצמנו. פעולת הזריעה היא שימוש בכוח שקיים בטבע באמצעות פעולה נכונה. גם עבודת האלוהים דומה במובן זה לפעולת הזריעה. אנו פועלים בצורה מדוייקת על-פי ההנחיות האלוהיות. בשלב זה, אין לסברה ולהשערה שלנו מקום. כמובן, שלפעולה הנכונה צריכה להתלוות שמחה, אך רק כערך נלווה ולא כמרכז העבודה. מרכז העבודה הוא ההתמסרות לעשיית רצון ה' בדרך שבה נצטוינו. כאשר הבסיס הזה מובן ניתן להתמודד עם הטענות של אלה המשיגים על דרכנו, ובהקשר הנוכחי - כת הקראים.

הרחבה

נוסחים מדוייקים של התורה

ומה דעתך אם ימצא חלוף בספר או בשני ספרים או בשלשה? במהלך השנים נפלו שיבושים בחלק מההעתקות של ספרי התנ"ך, ובשל כך נמצאים לפנינו מספר נוסחים. הנוסח שנחשב למדוייק ביותר הוא כתר ארם צובא.

'כתר ארם צובא' נכתב בזמן הגאונים על ידי שלמה בן-בויאעא והוגה בידי חכם המסורה והמדקדק הנודע, אהרון בן אשר. במהלך גלגוליו הגיע למצרים ולאחר מכן נלקח בידי נכד נינו של הרמב"ם לחאלב, שם נשמר בכספת בבית הכנסת העתיק. הרמב"ם, שראהו במצרים, כותב עליו את הדברים הבאים: "וספר שסמכנו עליו בדברים אלו הוא הספר הידוע במצרים שהוא כולל ארבעה ועשרים ספרים שהיה בירושלים מכמה שנים להגיה ממנו הספרים ועליו היו הכל סומכין לפי שהגיהו בן אשר ודקדק בו שנים הרבה והגיהו פעמים רבות כמו שהעתיקו ועליו סמכתי בספר התורה שכתבתי כהלכתו" [משנה תורה, ספר אהבה, הלכות ספר-תורה ח, ד] בהמשך דבריו הוא מעתיק מהספר את כל המקומות שבהם הפרשיות פתוחות או סתומות.

נוסחים מדוייקים נוספים הם כתב יד לנינגרד וכתר דמשק. זה האחרון היה גם הוא במשמרת בבית הכנסת בחאלב. כיום, ב"ה, ניתן בקלות רבה לעיין בתצלומי כתבי היד השונים.

שאלות לדין

למה ברור לחבר שאין ביכולתנו לשער המזגים ולברוא בעלי חיים?
מלך הכוזרים חושש ששינוי קטן בספרים יגרור שינויים רבים אחרים - האם חשש כזה מוצדק? מה ניתן ללמוד מכך לחיים?

ניסיונות ליצירת עצמים

וכבר המשלתו לה בבריאת הצמחים ובעלי החיים, ואמרתי פי הצורה אשר בה תהיה עצמות צמח מפלעדי צמח וחי מפלעדי חי, אינה מן היסודות, אלא רשם מאת ה' יתעלה, קוראים אותו החכמים טבע, אמנם היסודות מוכנים לקבלת הרשם הוא לפי יחסייהם מהחם והקר והלחות והיבש, ויהיה זה תמור וזה גפן וזה סוס וזה אריה. ואותם היחסים לא נוכל אנחנו לשערם, ואלו יכלנו זאת, היינו יכולים לעשות דם וחלב, דרך משל, וזרע, מלחיות שששער מזגיהן, עד שנוכל לברא בעלי חיים שתחול עליהם הרוח, או היינו יכולים לעשות מה שיעמד במקום הלחם מדברים שאינם זגים, בשערנו החם והקר והלחות והיבש - כל שכן אלו ידענו היחסים הגלגליים והשפעתם המסיעת לפי מה שחושבים אנשי חכמת הפוכבים - בכל מה שרוצים להופיעו בעולם הזה. וכבר ראינו חרפת פל מי שהשתדל בדבר מאלה הדרכים מן הכימאים ואנשי הרוחניות. ואל תקשה עלי ממה שיוכלים האנשים בבריאת בעלי חיים, כגון הוצאת הדבורים מבשר הברק, והיתושים מן הין, כי זה אינו משעורם וחקמתם, אלא הוא מנסיונות שמשאום, כמו שפמצאו שמהשתמיש יתה הולד, ואין לאדם בזה יותר מהנחת הזרעים באדמה המוכנה לקבלתם ולהצמחתם בה.

ושעור היחסים הראויים לצורה האנושית אינו אלא למי שבראה, וכן שעור האמה תהיה הראויה לחול הענין האלהי בתוכה, אינו אלא לה' לבדו, ולפיכך צריך לשמע אותו השעור והקצב ממונו, ואין להתחכם על דברו, כמו שאמר: "אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'". ואיזו עצה אתה רואה להדמות לאבותינו, בכדי שנחקה אותם ולא נתחכם אנחנו בתורה?

כו אמר הפוזרי: אין דרך לזה אלא בהעתקת שמועותיהם וסמיכה על מסורותיהם, אם ימצא מי שיש להאמינו בזה, כגון רבים שקבלו מרבים, שלא תתכן בשכמותם הספקמה, נושאים התורה וענפיה ופרושיה מאז משה מדיקים בלבבות או בספרים.

כה אמר החבר: ומה דעתך אם ימצא חלוף בספר או בשני ספרים או בשלשה?

כו אמר הפוזרי: יתחשבו ברב הספרים, כי הרבים לא יתכן בהם השקר, ויניחו היחידים. וכן יעשה בפועל יקיים פשיחלקו ביניהם, המעוטי ישוב לדעת הרב.

כו אמר החבר: ומה תאמר באות שתמצא בספרים מנגדת לסברה, כמו "צדו צעדינו", האין אתה סבור שצריך להיות 'צרו'? ו"אשר לא נשא לשוא נפשי", וצריך להיות 'נפשו', וזולת זה הרבה, לא יספרו ולא יגדרו.

כה אמר הפוזרי: אם תחיל את ההקש על זה והדומה לו, הרי תשנה את הספרים פלם, תחלה באותיות, ואחר כן במלות, ואחר כן במשפטים המחרים, ואחר כן בנקוד, ואחר כן בטעמים, וישתנו הענינים, וכמה פסוקים יוכל האדם להעתיק עניניהם אל ההפך בשנוי אחד מאלה הדברים הנלוים, כל שכן פלם.

הכרח קבלת המסורת

קשיים בקבלת המסורת

מבלעדי צמח - מצמח אחר השונה ממנו בצורתו. **שעור האומה החיה -** ידיעה מדוייקת במעשים הראויים לאומה. **חלוף -** גרסה שונה. **להעתיק עניניהם וכו' -** על ידי שינוי אות אחת או מילה וכד' לפעמים תוכן הפסוק משתנה לגמרי.

